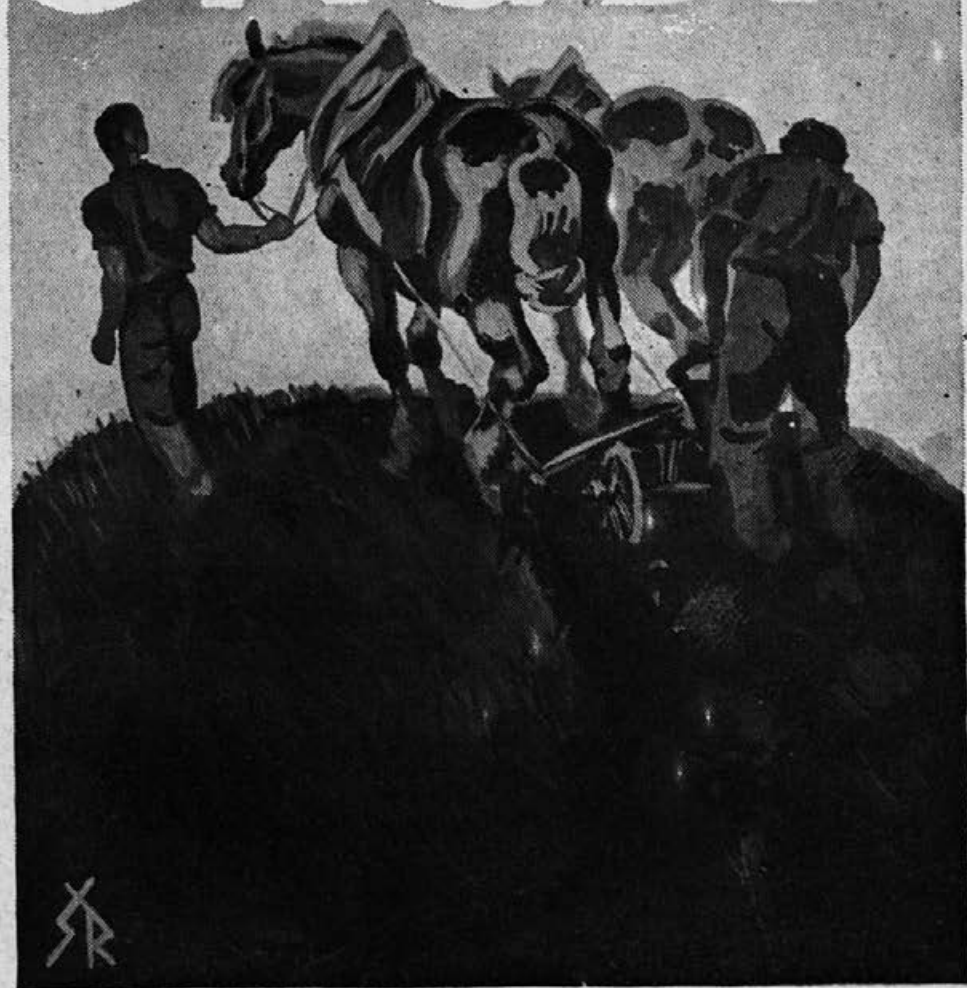

GRUDA

Mesečnik za kmetsko prosveto

XIV.

Oktober

10.

V S E B I N A

Rudolf Mohar: Tujina... (pesem). — Joško Tomažič: Podeželje in tisk. — Razlaga tujih besed. — Veličastno zborovanje slovenske kmetijske mladine. — Karel Klopučar: Krivične razmere. — Zate tovarišica! — Moški telovnik. — Shranjevanje zimske zelenjave. — Dobro kosilo za našo družino. — Praktični nasveti. — Igralci in igralke na delo! — Ob 100 letnici rojstva Mihe Vošnjaka (s slikami). — Dr. Janez Ev. Krek (s sliko). — Kemal Atatürk (s sliko). — Poroke v naših vrstah. — Dašek: Denar in njegovi sorodniki (nadaljevanje). — Peter Rupar: Mreža bele groze (nadaljevanje). — Kreпки poganjki zdravega jedra. — Za prosti čas.

Mesečnik za kmetijsko prosveto / Izhaja vsak mesec / Celoletna naročnina Din 25.—, za člane Društev kmetijskih fantov in deklet, za katere pobere in skupno vplača naročnino društvo, kjer so včlanjeni, Din 20.— / Posamezna številka Din 2.50 / Rokopisov ne vračamo / Vse, kar se tiče uredništva, pošiljajte na naslov: UREDNIŠTVO »Grude«, Ljubljana, Tavčarjeva ulica 1 / UPRAVA je v Ljubljani, Tavčarjeva ulica, kamor pošiljajte naročnino, oglase in reklamacije (pritožbe)

Izdaja Zveza kmetijskih fantov in deklet; za uredništvo odgovarja Ivan Albreht, oba v Ljubljani
Tiska Tiskarna Slatnar, d. z. o. z. (Vodnik in Knez) v Kamniku

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

ima novih in opročenih
vlog Din **164.000.000.—**,
ki so vsak čas in brez ome-
jitve izplačljive. Za vse vloge
jamči

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA

Tovarna kemičnih izdelkov v Hrastniku d. d.

priporoča za jesensko gnojenje travni-
kov, deteljišč, sadovnjakov in vinogradov

Fosfatno žlindro 6/10/18%
Kostno moko razklej. 30%
A p n e n č e v o m o k o

po najugodnejših cenah in plačilnih po-
godbah. — Ponudbe in pojasnila se dobi
pri Tovarni v Hrastniku. — Tel.: Hrast-
nik št. 2. — Brzjavni: Kemična Hrastnik

Ekonom

r. z. z. o. z.

V LJUBLJANI, Kolodvorska ulica 7
(v lastni hiši)

Telefon Interurban 25-06

Dobavlja vse deželne pridelke, kakor: pšenico, rž, ječmen, oves, koruzo, ajdo itd. Mlevske izdelke: pšenični zdrob, pšenično moko, rženo moko, ajdovo moko, koruzno moko, koruzni zdrob, pšenično in koruzno krmilno moko, pšenične otrobe, ješprenj, kašo. — Poljske pridelke: krompir, fižol, zelje, sadje, seno in slamo. Stalna zaloga vseh umetnih gnojil (rud. superfosfata, kalijeve koli, Tomasove žlindre, nitrofoskala, apnenega dušika, čilskega solitra itd.), cementa in drugo. Glavno zastopstvo za Slovenijo opekarne »Ilovac«, Karlovac, za vse vrste zidne in strešne opeke.

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

10.

OKTOBER 1937.

XIV.

Rudolf Mohar:

Tujina . . .

*Odšel je v tujino, poln mlade krvi,
sreče in kruha iskat.*

*Češ, tamkaj se boljše živi,
v tujini je vsakdo bogat.*

*Ali v tujini je delo trdó,
in matere tuje kruh je grenak.
Črno podzemlje mu pije moč za močjo.
Slednjič omaga star siromak.*

*Tujina izpila mu moč je in kri.
Kaj bi zdaj tujcem star okostnjak?!
Vrača v naročje se strt, brez moči
k materi-grudi že skoro mrtvak.*

Joško Tomazič:

Podeželje in tisk

Med važnimi pridobitvami novejšega časa igra tisk najvidnejšo vlogo. Saj si v današnji dobi javnega življenja brez tiska niti predstavljati ne moremo. Od skromnih početkov do danes je tisk postopoma posegel v vse panoge življenja. Tako imamo: verske, strokovne, politične, šolske, zabavne in druge knjige, revije, časopise, zlasti tednike in dnevnike.

Vsak svetovni nazor, politične stranke, razna gibanja in organizacije imajo

svoj lasten tisk, s katerim razširjajo svojo idejo in si pridobivajo novih pripadnikov, katere s tiskom združujejo v celoto in jih šolajo in vzgajajo ter obveščajo o raznih novicah in dogodkih.

Tudi mi, Slovenci imamo različen tisk v obilni meri, le žal, da ni dostopen širšim plastem naroda. Zlasti ni dostopen kmetским in delavskim ljudem, niti ni zanje primeren, oziroma prirejen za njihove potrebe. Vsi drugi imajo več in

primernejši tisk kot kmetje in delavci, ki so najštevilnejši. Kaj je temu vzrok? Ali imamo sploh kmetijski tisk? — Gotovo, imamo ga, vendar zelo malo. Edino kmetijsko-strokovni tisk je na primerni višini in dobre kakovosti, dočim je kmetijsko idejni in politični tisk šele v povojih. Eden prvih vzrokov je, da kmetijski človek, ki dela od zore do mraka nima časa za čitanje dolgovernih razprav, ki so jih polni dnevnik in nekatere knjige. Drugi časopisi pa žal nimajo kratkih, jedrnatih in lahkih, umljivo pisanih člankov. Naš slovenski tisk je pa tudi radi malega zaslužka kmeta in delavca in ker izhaja v premali nakladi, predrag.

Dejstvo je, da se po naših vaseh zelo malo čita. Zakaj? — Ker tisk (časopisi, knjige), ki pride v roke našim ljudem, zanje ni primeren, ker je vse pretežno in preučeno pisan ali pa sploh našim razmeram in okoliščinam, v katerih živimo, neprimeren in nasprotujoč.

V kolikor je naš kmetijski človek nezaupen, starokopiten, nazadnjaški in za pisano besedo nedostopen, je temu kriv zlasti slab in neprimeren tisk, ki se mu vsiljuje, ga takorekoč zapostavlja in razdvaja ter mu ne pusti do pravice in besede.

Zato nujno potrebujemo dober kmetijski tisk, ki bo vzgajal, poučeval, pripravljaj in utrjeval kmetijskega človeka v samozavesti. S tem ga bo odvrnil od klečeplazenja okoli raznobarvne gospode in ga vzgojil tako, da se bo čutil enakopraven in enakovreden član človeške družbe. Takšen bo laže zahteval za sebe in svoje — pravic in svobode za človeka dostojno življenje.

Razlaga tujih besed

Imperijalizem je pohlep po tuji zemlji. Mnoge države so imperijalistične, ker kapitalisti, ki jim vlada, nimajo komu prodajati industrijskih izdelkov, ali pa jim domača zemlja ne nudi dovolj surovin (premoga, železa itd.). Zato osvojijo — po navadi z vojno — drugo šibkejšo državo in jo podjarmijo (n. pr. Italija Abesinijo, Japonci Kitajsko itd.). V novih deželah dobijo rude, poceni delavce in obenem razširijo svoj trg, ter tako povečajo svoje profite. Seveda pravijo, da prinašajo v osvojeno deželo »kulturo«. Tudi Slovenci smo radi imperijalizma tujih narodov izgubili že mnogo svoje zemlje (Primorsko, Koroško).

Konkordat je meddržavna pogodba med papežem (Vatikanom) kot predstavnikom cerkvene oblasti in eno ali drugo državo. S konkordatom se ne ureja stališče vere kot take, ker je sedaj v vseh državah uzakonjena verska svoboda, to se pravi: vsak lahko veruje, kar hoče ali pa tudi ne. Verniki ene vere pa se združijo v verske družbe, ki se pri kristjanih imenujejo cerkve, n. pr. katoliška, evangelijska, pravoslavna cerkev itd. Te združbe, cerkve, pa so sposobne imeti imovino, premoženje in druge pravice in obveznosti. Cerkev ima po nekaterih državah položaj navadnih društev, kakor n. pr. naše društvo. Nekatere države pa računajo z velikim pomenom, ki ga ima cerkev v življenju državljanov, saj duhovnik kot predstavnik cerkve spremlja njihovo življenje od rojstva do smrti — zato povzdigne cerkev nad navadna društva in ji pripoznajo še posebne pravice, pa tudi obveznosti. Vse druge cerkve, n. pr. pravoslavna, protestantska itd. dobijo v takem posebnem položaju od države predpisane posebne ustave. Ker pa je imel papež v srednjem veku veliko posvetno državo, ki je sedaj skrčena le na majhen del mesta Rima, je sklepal papež prave meddržavne pogodbe z drugimi državami. Pa tudi pozneje, ko je cerkev prenesla svoje delovanje na duhovno polje, je še vedno papež sklepal prave meddržavne pogodbe, ki se imenujejo konkordat. Tudi naša vlada namerava urediti odnose s katoliško cerkvijo s konkordatom, t. j. z meddržavno pogodbo. Konkordat navaja sedeže škofij, govori o samostojnosti cerkve v okviru države, o imovinskih pravicah cerkve, kjer se med drugimi navaja, da se odredbe agrarne reforme v bodoče cerkve ne tičejo itd., govori o verski vzgoji v šolah, katoliški akciji itd. Iz tega vidimo, da konkordat ureja pravice cerkve predvsem na prosvetnem polju in se ne tiče notranjega verskega življenja državljanov.

(Nadaljevanje na str. 158)

SLOVENSKA KMETSKA MLADINA NA DELU

Veličastno zborovanje slovenske kmetске mladine

Za trdno in nezlomljivo vaško skupnost — Za samostojno odločevanje in neodvisnost — Za izobrazbo in kulturno osamosvojitve — Za pravico in svobodo!

V nedeljo, dne 17. oktobra t. l. se je vršil v veliki dvorani hotela Miklič XIII. redni občni zbor Zveze kmetских fantov in deklet. 141 delegatov od 109 društev iz vseh krajev Slovenije je polagalo račune o izvršenem delu in pripravilo načrt za bodoče, ki naj vodi organizirano slovensko kmetško mladino k prosveti in napredku.

Vsi so eno — po mislih in stremljenjih...

Že na sejo glavnega odbora, ki je bila na predvečer občnega zbora, je prihitelo veliko število zastopnikov našega mladinskega gibanja. Jutranji nedeljski vlaki pa so pripeljali v Ljubljano še mnogo ostalih delegatov, najgibnejših prosvetnih delavcev iz vseh slovenskih vasi. Srečavali so se tovariši-znanci s tekem in zborovanj. Praznično razpoloženi in ponosni so razpravljali o svojih organizacijah, o delu, o napredku, o skrbeh in žrtvah, o splošnem življenju. Spoznavali so se in si sežgali v roke pristaši istega gibanja z Gorenjske, Dolenjske, iz daljnega Prekmurja, od Savinje in s. Krasa. Kmalu so bili vsi znani, po mislih in stremljenjih so si bili že davno prej. Saj vse druži

isti zeleni kmetški prapor, pod katerim so se tudi zdaj sestali v okrašeni dvorani. Skromno, toda svečano sliko je dajal zeleni Zvezin prapor, ovit v zelen venec in jesenske rože.

Številni delegati — fantje in dekleta — so kmalu po deseti napolnili dvorano. Ob pol 11. uri je Zvezin predsednik tovariš Kronovšek otvoril občni zbor. Pozdravil je vse delegate, prav posebno zastopnike novih društev, dalje zastopnika Zveze absolventov kmetijskih šol, tov. Alojzija Miklavca in zastopnika oblasti g. Uršiča.

V svojem pozdravnem govoru je poudaril, da naše kmetško-mladinsko gibanje raste, ker ga je rodila ljudska potreba. Zato ga ne morejo udušiti nobene ovire in zapreke. Kmetška mladina vedno vztrajneje in odločneje sledi svojemu cilju: razviti v sebi zavest človeškega dostojanstva, iztrebiti po vseh vaseh staro miselnost in razcepljenost ter združiti vse kmetško ljudstvo, ga izobraziti in usposobiti za samostojno mišljenje in delo. Ta zdravi duh kmetške skupnosti in vaše sloge naj preveva vse naše delo in borbo za zmago pravice. Navdušeno pritrjevanje je sledilo pozdravnemu govoru.

Dnevni red se je začel. Tov. France Hočevar je bil imenovan za zpisnikarja, tovariša Šenk iz Iga in Neubauer iz Hajdine pri Ptujju pa za overovatelja. Nj. Vel. kralju Petru II. je bila poslana pozdravna brzojavka, zborovalci so počastili tudi spomin na pokojnega kralja Aleksandra in na umrlega predsednika češkoslovaške republike Tomaža Masaryka.

Po sprejetju zapisnika so funkcionarji s svojimi poročili razgrnili pred zborovalci mnogostransko in veliko delo, ki ga je izvršila organizacija v pretekli poslovni dobi.

V delu so naši dokazi

Predsednik tov. Ivan Kronovšek je podal izčrpno sliko celotnega dela. Orisal je delovanje Zveze, glavnega odbora, pododborov in vseh društev. Glavna skrb je bila posvečena izobrazbi kmetijske mladine, kar pričajo najrazličnejši tečaji in številna predavanja. Kljub pomanjkanju gmotnih sredstev in predavateljev je izvršeno prosvetno delo izredno veliko. Še večjega pomena so bile poletne proslave kmetijskega dela — tekme v kmetiskem delu, ki so zrastle na slovenskih tleh in so čisto naše, kmetijske, slovenske in prirodne. Člani in društva so skrbeli za splošno in strokovno izobrazbo, za vzgojo v kmetiskem duhu in kmetiski zavesti. Vodilo nas je stremeljenje, da se kmetijska mladina čim bolj uspodobi, da bo zmožna sama sebe voditi, kar je glavno načelo naših organizacij. Spoznaje, da je gospodarstvo temelj vsega kulturnega dela in napredka, je usmerilo naše prizadevanje, da se članstvo izobrazbi v raznih gospodarskih panogah, posebno pa, da se oprime za družne ideje in dela.

Dalje se je predsednik s pohvalnim priznanjem spomnil vseh tistih šolancev, ki so nesebično pomagali kmetijski mladini in njenemu prosvetnemu delu. V prvi vrsti je podčrtal veliko delo, ki ga je storilo slovensko učiteljstvo v korist naših organizacij in za splošen dvig naše vasi.

Glavno in temeljno vodilo ostane pa še v nadalje skrb, da se iz vrst kmetijske mladine vzgojijo in izobrazijo voditelji društev in gibanja. Da bo slovenska vas pod vodstvom lastnih sinov in hčera zaživela boljše življenje. Slovenska vas, združi se, bodi složna, in sama si kuj svojo bodočnost! Delegati so z odobravanjem in navduženim ploskanjem pritrdili predsednikovim odločnim besedam.

Tajnik tov. France Hočevar je v svojem poročilu dokazal, da organizacija sledi skupnemu cilju: Dajte luči in izobrazbe kmetijski mladini, da si bo sama, složna ustvarila boljše življenje. Delo, ki ga je opravila centrala, je izredno veliko, saj je tudi izdaja »Grudek« padlo

na njene rame. Požrtvovalnost tovarišev izpričuje dejstvo, da je Zveza 90 krat poslala svoje delegate na razne prireditve, prejela 2366, oddala pa 2773 dopisov, 13 okrožnic, mnogo delovnih načrtov, navodil itd. Poleg centrale je poslovalo še 7 pododborov, ki so uspešno vršili svoje delo. Glavno, čeprav tiho delo pa so opravljala društva, kjer kmetijski fantje in dekleta požrtvovalno vršijo prosvetno delo in širijo kmetijsko idejo med slovenskim narodom. Zdaj obstaja 142 društev, precej pa tudi pripravljalnih odborov za nova društva.

Vsa društva so priredila 531 predavanj, 39 različnih tečajev, 753 sestankov, 33 proslav, največ Gubčevih, 57 mladinskih zborovanj, 126 poučnih izletov, 105 iger in 382 raznih drugih prireditev. Društvene knjižnice vsebujejo 7521 knjig in so jih izposodile 9982. Dalje so društva priredila v poletni dobi 87 raznih tekem, 98 kolesarskih, 12 konjskih dirk itd.

Vse to delo so izvršila društva z lastnimi žrtvami, brez tuje pomoči. To nam daje vzpodbudo za še vztrajnejše delo, ki naj se razširi na vsa društva.

Blagajnik tovariš Jakob Škrabar je opisal gmotno stanje organizacije, ki je imela 64.847 dinarjev 75 par denarnega prometa. Dohodkov je imela Zveza 31.817.— dinarjev, izdatkov pa 33.030.75 din; primanjkljaj znaša 1.212.26 din. Kljub težkemu gmotnemu položaju pa je gibanje ohranilo svojo neodvisnost in samostojnost. Gospodarska kriza, ki najbolj tepe kmetijskega človeka, ovira tudi večji napredek prosvetnega dela. Zato bodi naše delo posvečeno borbi za izboljšanje socialnega stanja slovenske vasi.

Po izčrpnih poročilih tajnika in blagajnika, ki so ju vsi zborovalci nagradili z aplavzom, so sledila poročila načelnikov Zvezinih odsekov: kulturno-prosvetnega, dramskega, kmetijsko-športnega, finančnega, združno-gospodarskega, zunanjega in kmetijsko-strokovnega.

Načelnik dramskega odseka tov. Drago Košmrlj je poročal o snovanju centralne dramske knjižnice, o njenem poslovanju in o načrtih za bodoče leto, ki obsegajo: dramski tečaj, izboljšanje knjižnice in vsega dileantskega udejstvovanja društvenih odrov.

Finančno poročilo tov. Blaža je prikazalo težko gmotno stanje organizacije, izzvenelo pa je v odločno zahtevo po samostojnosti, neodvisnosti in brezkompromisni poti vsega gibanja.

Težišče *kmetsko-sportnega odseka* leži na društvi, ki prirejajo zlasti razne tekme kmetškega dela, ki so najbolj priljubljene, in razne druge čisto sportne prireditve. Športno udejstvovanje je bilo zelo uspešno in mnogostransko. Načelnik tov. dr. Viktor Maček je nadalje razvil smernice odseka za bodoče leto, ki mora biti še popolnejše in vztrajnejše.

Tudi delo *kmetsko-strokovnega odseka*, ki mu načeljuje tov. Rado Sušteršič, so vršila društva z različni strokovnimi predavanji, razstavami in poučnimi izletmi. Načelnik je podal načrt za uspešnejše in bolj sistematično delovanje odseka, ki bi pritegnilo čim večje število društev.

Poleg omenjenih so poročali še ostali načelniki. Pri vseh so fantje in dekleta živahno spremljali poročila in stavliali vprašanja.

Velike pozornosti je bilo deležno tudi *poročilo upravnika »Grude«* tov. Draga Košmrlja. Zveza je začela z letošnjim letom sama izdajati mesečnik kljub težkemu gmotnemu stanju. Z vztrajnostjo in požrtvovalnostjo so bile premagane največje težave. Glavno skrb je, naš edini kmetijski mesečnik vsebinsko dvigniti in razširiti v slednjo slovensko vas.

Sila zavednosti in požrtvovalnosti

S posebno velikim zanimanjem so delegati poslušali poročila predsednikov Zvezinih pododborov. Obstojajo: celjski, ljubljanski, novo-meški, ptujski, logaški, krški in konjiški pododbor.

Tov. Tone Merslavič, predsednik *celjskega Pododbora*, je poročal o delu, ki se je razvijalo v dveh smereh: notranje delo in pospeševanje dela posameznih društev. Važna sta bila fantovski in dekliski tečaj, dalje sestanki in propaganda za ustanavljanje novih društev, ki jim je bil Pododbor v pomoč in vzpodbudo.

Prav tako uspešno bilanco izkazuje poročilo predsednika *ljublanskega Pododbora* tov. Lojzeta Auseca, ki je poročal o dveh uspešnih tridnevnih tečajih, raznih predavanjih in proslavah ter veličastnem kmetško-mladinskem zborovanju.

Bogato je bilo nadalje delo *novomeškega Pododbora*. Predsednik tov. Cvetko Zorko je poročal, da je imel Pododbor lepo število sej, članskih sestankov, predavanj, kmetških praznikov itd.

Tov. Joško Tomažič, predsednik *ptujskega Pododbora* je poročal o uspešnih prireditvah, zlasti pa je poudaril živahne stike z vsemi društvi, zlasti prekmurskimi, in veliko skrb za ustanavljanje novih društev.

Po ostalih poročilih, ki so prav tako izkazali uspešno delo, je podal tov. Stanko Tomšič revizijsko poročilo, kjer je poudaril izredno živahnost in požrtvovalnost funkcionarjev, ki so skoraj brez nič ustvarili veliko delo. Predlagal je odboru absolutorij s pohvalo, kar je občni zbor navdušeno sprejel.

Nadalje je občni zbor sprejel *nova pravila*, ki bodo vse delo organizacije sistemizirala in pripomogla vsem društvom do čim večje možnosti delovanja. Glede *članarine* so se delegati zedinili, da ostane ista.

Po nekaj minutnem odmoru je bila predlagana lista novega odbora, ki je bila soglasno sprejeta.

Novi odbor tvorijo:
predsednik Ivan Kronovšek, podpredsednik I. Tine Janhar, podpredsednik II. Joško Tomažič.

Glavni odbor tvorijo: Ivan Kronovšek, Tine Janhar, Joško Tomažič, Alojz Avsec, Tone Merslavič, Cvetko Zorko, Ivan Korošec, Alojz Pirc in Pavel Bezenšek.

Izvršilni odbor: Ivan Kronovšek, tajnik France Hočevar, namestnik Drago Košmrlj, blagajnik Jakob Skrabar, namestnik Milan Majcen.

Odborniki: dr. Viktor Maček, Jože Blaž, Ada Dequal, dr. Igor Rosina, Urška Miklavec, Franče Gerželj, Rado Sušteršič, dr. Srečko Goljar in Francka Živalič.

Nadzorniki: Stanko Tomšič, Ivan Brecljnik in Dolfe Schauer.

Po volitvah je občni zbor po živahni debati in navdušenem pritrdjevanju sprejel resolucijo, da naj Zveza ukrene vse potrebno pri pristojnem ministrstvu, da bodo kulturne in prosvetne prireditve oproščene visokih taks. Z velikim aplavzom je bila sprejeta zlasti resolucija, da se člani kmetško-mladinskega gibanja ne udeležujejo v nobeni izmed obstoječih strank. Iz

vrst zborovalcev je izšla tudi želja, naj se povsod, kjer je mogoče, ustanovijo društva starejših članov, ki so izšli iz naših mladinskih vrst, da tako ostanejo še nadalje povezani.

Po sprejetih resolucijah se je vnela živahna debata o vseh vprašanjih, ki se tičejo celotne organizacije in posameznih društev. Delegati so iznesli vprašanja svojih članov o raznih društvenih zadevah, tečajih, zastavah, krojih, zna-kih, propagandi itd., da bodo mogli prine- stiti v svoja društva čim več novic, pojasnil in smer- nic.

Po izčrpnem dnevnem redu so delegati so- glasno sklenili, da se bo vršil prihodnji občni zbor v Celju, združen s proslavo 10 letnice celjskega Pododbora in večjo prireditvijo vseh okoliških društev. Ob 2. uri je tov. predsednik zaključil občni zbor, ki je potekel v vzornem

redu in jasno pokazal resnost, visoko inteligen- co in zavednost vseh zborovalcev.

Občni zbor je pokazal, kako mnogostransko, uspešno in veliko je bilo delo organizacije slo- venške kmetске mladine, ki ga je opravljala sama, z velikimi žrtvami, brez podpor. Najraz- ličnejše ovire in nasprotstva so skušale to delo zaustaviti, zmanjšati. Vendar je prav to dokaz, da ima organizacija zdrave korenine v sloven- skem kmetskem ljudstvu. Če teh ne bi bilo, bi tudi organizacije ne bilo. Vse prikazano delo in prizadevanje vseh društev in celotnega giba- nja priča, da si naša mladina krepko in vztraj- no krči svojo pot.

Ostati hoče kmetška in slovenska, združiti hoče vse slovenske vasi v složno skupnost, da si združeno ljudstvo pribori pravice, čast, na- predek in s tem lepšo bodočnost.

Karel Klobučar:

Krivične razmere

Ze nad osem let nas guli gospodarska kriza, s katero je kmet — poleg ostalih delovnih lju- di — še najbolj prizadet. Vse, kar on proizva- ja, nima nobene cene, kar pa kupuje, je nez- merno drago. Včasih so naši kmetje svoje pri- delke dobro vnovčili, brez ozira na druge oko- liščine. Danes pa je vse to odvisno od kraja, posameznika, kakovosti blaga in tudi od seda- njih neurejenih razmer. Tudi na organizacijo, to je na skupno delovanje, naši ljudje premalo gledajo. Nočejo videti, kako delajo kapitalisti, združeni v enotnih organizacijah, ki se ime- nujejo karteli. Mi bi lahko imeli za kapitali- stične kartele nadomestek v naših zadrugah, s katerimi bi si lahko vsaj delno pomagali.

Kmetijstvo zahteva v sedanjih časih celega človeka. Poznati je treba zemljo, kakšne snovi ima in potrebuje, poznati moramo prirodopis in rastlinstvo, podnebje, živalski organizem in živinozdravstvo, v zadnji dobi pa tudi trgovino. Kajti kdor je neizkušen, še več trpi in je še bolj izrabljan.

Nobeno pretiravanje ni, da je kmet glavni činitelj človeške družbe. Saj nam je to posebno svetovna vojna dobro dokazala. Za njo je naj- več žrtvoval pod orožjem in na domačiji. Tudi vsi, ki ne pridelujejo kruha, so bili primorani hoditi k našim kmetom, da so dobili najnuj- nejše za preživljanje. Razumljivo je, da so ta- krat vsi priznali važnost zemlje in kmetškega dela. Manj pa je razumljivo, da se je to tako kmalu pozabilo in da se je kmetске ljudi pri- čelo po stari navadi zopet smatrati za slabše in manj vredne.

S tem ni samó prizadet kmet, temveč še bolj naša mladina. Tudi njo ta prezir in slabo živ- ljenje ubija, da beži z dežele v mesta. Malo pa jih je, ki bi si tam ustvarili boljši položaj. Posebno dekleta mnogokrat objokujejo svoj beg iz vasi do konca življenja. In koliko naših zdravih fantov in deklet zapravi svoja mlada leta v mestu, na starost pa se vrnejo nazaj na deželo v breme svojcem.

Vsakemu, ki je primoran iskati kruha v me- stu, to odsvetujemo. Priporočamo pa vsem, da ostanejo na svoji grudi, kjer je kruha za vse dovolj. Ta kruh je boren, boljšega pa si mo- ramo preskrbeti sami z borbo za naše pravice.

Na deželi manjka delovnih moči. Manjka jih zato, ker se ljudje izseljujejo, po drugi strani pa tudi, ker ni potomcev. Kriza je posegla tudi v družinsko življenje in tisočem in tisočem za- branije zakonsko življenje. Skodo od tega nimajo samo kmetски ljudje, njihovi domovi in vasi, ampak tudi narod in država.

Mi fantje in dekleta pa ostanimo na svoji grudi, hodimo ponosni na njo in se zavedajmo svojih dolžnosti! Delajmo na to, da se naši ljudje prebudijo in da bo kmet postal gospo- dar svoje zemlje in tudi nadalje zmožen hra- nitelj človeške družbe.

KMETSKA ŽENA IN DEKLÉ, ZA NJENE ROKÉ IN SRCÉ

Zate tovarišica!

Moja misel prihaja k Tebi, draga tovarišica! Dolgi jesenski večeri prihajajo. Skoro bo tu zima, ko si boš lahko nekoliko oddahnila. Vse leto si pridno delala. Klicale so te njive in travniki, kuhinja in vrt in Ti jemali čas. Samo nedelja je bila le deloma tvoja.

Bliža se čas, ko sedeš k toplemu domačemu ognjišču s šivanko ali knjigo v roki. Glej, Ti imaš dom in v njem skorjico kruha. Tebi se ni treba boriti za poklic, a vendar si nezadovoljna. Nečesa Ti manjka, pa sama ne veš kaj! Čez leto Te prezaposlenje napravlja nezadovoljno, pozimi pa dolgočasje. To pa nikakor ni prav! Mlada si, zato živiš s srečo v srcu in smehom na obrazu. Tvoje želje in pričakovanja pridejo, ker morajo priti...

Slejkoprej boš tudi Ti žena in mati. V materinstvu je jedro ženskosti in tvoje hrepenenje po njem ostane večno lepo. Mati je nositeljica sreče in povzročiteljica udobnosti v kmetsem domu, ki izžareva luč in toploto in vse ono,

kar tvori najlepše v človeštvu. To je cilj Tvoje življenja, po tem hrepeniš. Toda, kako boš osrečila svojega moža, obogatila svoj bodoči dom s praktičnimi predmeti, vzgojila svoje otroke, ako sama nimaš tega in si vsega tega še potrebna. Glej, zato smo se združile v društvih, da se medsebojno izpopolnimo, zato imamo svoj list, da se dvignemo. Zato ne smeš nikoli več sedeti križem rok, kajti živeti se pravi: delati! Pridno čitaj »Grudo«, pridobivaj iz nje za bodoče življenje. Obračaj se na njo v vseh težavah in vprašuj, kadar si ne znaš pomagati sama. Z nasveti Ti je vedno na razpolago. Tudi Tvoje želje bi rada vedela, česa pogršaš v njej, kaj Ti ne ugaja. Ravnali se bomo po Tvojih željah, ker bi pač radi, da postane »Gruda« resnično list, ki bo ustrezal vsem in od katerega boš vse potrebno pridobila.

Pričakujem, da se javiš z odgovorom kar na uredništvo in

Te tovariško pozdravljam!

Angelca.

Moški telovnik

Pleteni moški telovniki so zelo praktični in priljubljeni. Posebno prikladni so za fante. Nosimo jih lahko vse leto. Tudi v poletnih mesecih so priporočljivi, posebno za kolesarje. Če napravimo zelo zaprte, jih nosimo brez kravate. Omisli si ga lahko vsakdo, ker je poceni. Prednost teh telovnikov od tovarniških je ta, da so mnogo trpežnejši, toplejši in lepši in se zato delo izplača.

Za telovnik potrebuješ 4–5 vezi (štren) volne srednje debeline, 2 dolgi pletilki št. 3 do 3½ (pač po debelini volne); 5 navadnih pletilk, ki naj bodo malo tanjše za rob okoli vratu in rokavnice.

Prednji del: na dolgo iglo nasnuješ 90 do 100 petelj (kakršna je oseba) in pleteš 2 desno, 2 levo, v višino 7 cm za spodnji rob telovnika. Nato pleteš vzorec in sicer:

1. vrsta: 5 desnih, 1 leva, to ponovljamo skozi vso vrsto.

2. vrsta: 4 desne, 2 levi.

3. vrsta: 3 desne, 3 leve.

4. vrsta: 2 desni, 4 leve.

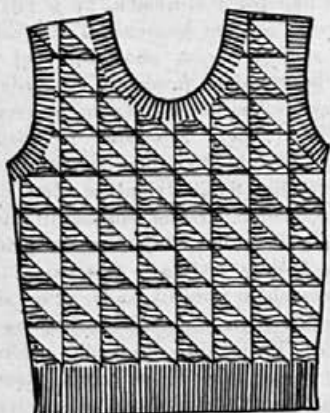
5. vrsta: 1 desna, 5 levih.

Po peti vrsti pleteš zopet s prvo vrsto itd.

Vzorec pleteš samo na pravi strani, na notranji strani pleteš, kjer so desne petlje desno, kjer so leve, pa levo. Tako dobimo leve in desne trikotne vzorce. Ko spletemo v višino 30 cm, se prične izrezati rokavnice na prednjem delu in sicer zadelaš na vsaki strani 6 petelj in v naslednji še 3 petlje na vsaki strani. Petlje začneš izdelavati od početka vrste tako, da popleteš 2 petlji in prvo potegneš skozi drugo; zopet popleteš 1 petljo in potegneš prvo skozi drugo, dokler ne zadelaš 6 petelj. Nato še pletemo ostanek v višino 10 cm in izdelamo v sredini 15 petelj in v naslednji vrsti še na vsako stran teh izdelanih petelj po 3 petlje, za izrez okrog vratu na prednjem delu telovnika. Za ramenico pleteš v višino 12 cm in razdeliš petlje na 3 dele ter jih v trikratnih za-

porednih vrstah zadelaš. Prednji del je končan.

Zadnji del: pletemo do ramenic na isti način kot prednji. Dolžina zadnjega dela do ramičnice znaša 48 cm. Za vsako ramičnico vzamemo $\frac{1}{3}$ petelj, katere zadelaš po 4 v vsaki vrsti. Ostane nam še $\frac{1}{3}$ petelj, katere za vratni izrez na zadnjem delu vse v 1 vrsti zadelaš. Zadnji del je končan.

Oba spletena dela zlikamo preko mokre krpe, nato pa jih sešijemo z volneno nitko.

Za rob okrog vratu nabereš petlje na kratke igle in pleteš okrog 2 levo, 2 desno v višino 5 cm, na kar petlje narahlo zadelaš in zapogneš rob čez polovico na pravo stran in ga z nevidnimi vbodi pošiješ. Na isti način pleteš okrog rokavovega izreza. Tako dobimo 2 in pol cm širok rob okrog vratu in rokavov. Volneni telovnik je gotov.

Shranjevanje zimske zelenjave

Vrt in njiva kličeta našo gospodinja k poslednji žetvi. Bogat je naš vrt razne zimske zelenjave, ki čaka le pridnih in razumnih rok, da jo spravijo in ohranijo za nadaljnjo vsakovrstno uporabo. Gospodinja si delamo težke skrbi, saj ne vemo, kako bi jo ohranile in obvarovale pred mrazom in gnilobo. Naše kleti so tople in vlažne, zunaj bo pa mraz.

POSPRAVLJANJE Z VRTA

V novembru pospravimo z naših vrtov zimsko zelenjavo, t. j. endivijo, zelje, karfijolo, peso, korenje, peteršilj, zeleno, hren in drugo. V kleti, ki je zračna in suha, napravimo iz suhega peska gredico, ki je 15–20 cm visoka. Gredico ogradimo z deskami. Endivijo, kateri

odtrgamo gnile in suhe liste, posadimo tesno drugo zraven druge v gredico tako, da so koreninice v pesku. Prav tako posadimo tudi peteršilj in zeleno. Peso, korenje in hren pa zagrebemo v pesek. To gredico vsak teden posekujemo z vodo. Tako spravljeno zelenjavo si ohranimo vso zimo do spomladi v svežem stanju.

ZELJNE GLAVE ZA ZIMO

Predno začne zmrzovati, izkopljemo na vrtu nekaj lepih, zdravih in trdih zeljnih glav s štorom in koreninami vred. Največje zelene liste odstranimo. V suhi in zračni kleti obesimo ploskoma pod stropom deske, na katere zabijemo ob robovih žebelje po dolgem na obeh straneh. Na nje obesimo zeljne glave (z motvozom — špago — za štor) tako, da vise glave navzdol. Preden uporabimo zeljno glavo za solato, prebodemo štor na več mestih ter jo postavimo v mrzlo vodo za 24 ur, da se osveži. Tako shranjene zeljne glave vzdržijo zelo dolgo in so uporabne za solato in prikuho. Zeljne glave se tudi zelo dobro držijo, če posekamo štores, glave pa spravimo v seno tako, da se ne dotikajo.

PREZIMOVANJE ZELENJAVE NA VRTU

Za shranjevanje zelenjave čez zimo nam tudi zelo dobro služijo plitve jame-zasipnice, ki jih napravimo na vrtu v globino lopatne dolžine (25 cm). Dno jam pokrijemo s tanko plastjo slame, na njo po polagamo zeljne glave (s štorom in koreninami vred), endivijo, repo, peso, redkev, hren, korenje, kolerabico (s koreninami) na glavo tako, da štrle štore s koreninami kvišku. Na zelenjavo nasujemo toliko zemlje, da so glave pokrite. Po vrhu pa denemo še listja, ki ga s smrečjem zavarujemo pred vetrom. Tako se nam zelenjava prav dobro drži vse do spomladi.

ZADNJA VRTNA DELA

● **Priprava grede.** Grede, s katerih smo pospravili zelenjavo, pognojimo, globoko prekopljemo in pustimo zemljo v kepah, da jo mraz čez zimo predela.

● **Jagode.** Vse jagode obložimo s hlevskim gnojem, ki je pomešan s slamo. Paziti pa moramo, da ostane osrčje rastlin prosto. Gnoj varuje korenine pred mrazom in daje rastlini dragocene redilne snovi za prihodnje leto.

● **Rože.** Gomolje in čebule dalij, gladijoli in begonij izkopljemo, kadar pritisne mraz ter jih posušimo na zračnem, hladnem kraju, nato pa

spravimo čez zimo v klet. — Spomladanske čebule od tulipanov, hijacint in narcis zakopljemo globoko v zemljo, da ne zmrznejo. — Trajnice porežemo tik nad zemljo in pokrijemo s smrečjem. — Prtične vrtnice pokrijemo najprej s smrečjem in nato za ped na debelo z zemljo. Visokodebelne vrtnice pa pripognemo k tlam in jih pokrijemo kakor prtične. — Vse rastline v lončkih osnažimo in jih znosimo v prostor, kjer bodo prezimile.

Dobro kosilo za našo družino

Danes prinašamo jedilni list za deset oseb, ki je, kar je glavno, enostaven in cenen tako, da ga lahko uporabi vsaka kmetijska gospodinja.

1. Gobova juha (sivke ali ajdovke) s krompirjem.
2. Krompir z jajci in zeljnata solata.
3. Palačinke z jabolki.

● **Gobovo juho** pripravimo na ta-le način: olupi 5 krompirjev, zreži jih na male kocke in pristavi. Prideni lavorjev list in zdrobljen česen. Iz ene žlice masti in ene žlice moke naredi prežganje, razredči ga z mrzlo vodo in vlij h krompirju, ki je med tem časom že zavrel. Sedaj pusti, da se vse skupaj kuha. Med tem očisti dva mala krožnika gob, jih operi in zreži na listke. V ponev s $\frac{1}{2}$ žlice masti vrzi $\frac{1}{2}$ sesekljane čebulice. Ko je malo orumenela, prideni malo sesekljane petršilja in takoj dodeni gobe. Ko se dušijo pol ure, jih stresi v juho, pusti, da še vse skupaj malo zavre, osoli, popopraj, dodeni malo kisa in tudi malo smetane, če jo imaš pri roki.

● **Gobe sivke** lahko uporabljaš prav tako kot jurčke; so prav okusne in dobre. Za vsako osebo računaj $\frac{1}{2}$ litra juhe.

● **Krompir z jajci.** Skuhaj 2 kg krompirja, olupi ga in zreži na listke. Prav tako zreži 4 kuhana jajca. Lončeno ali železno skledo, ki jo uporabljaš običajno za peko, namaži z mastjo in v njo vložij plast krompirja, na to plast jajc in zopet krompir. Vmes ne pozabi soliti. Čez vse to pa polij $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ l smetane, v kateri si preje žvrkljala eno do dve jajci. Vse to lepo opeči in daj na mizo z zeljnato solato.

● **Solata.** Tri zeljnate glave prav dobro zreži, osoli in pusti nekaj časa stati. Nato vlij dovolj olja in kisa, dodaj eno sesekljano glavico česna in par zrnč kumine. Vse to dobro premešaj in postavi na mizo.

● **Palačinke z jabolki.** V loncu dobro žvrkljaj en liter mleka, tri jajca, dodeni soli in pol kg moke. Dobro je, če prideniš še žlico sladkorja, seveda če ga imaš. Testo mora biti gladko, brez vsake kepice moke, toda lepo tekoče. V okrogli ponvi za palačinke ali pa v kakšni drugi plitvi kozici segrej četrt žlice masti. Ko je mast že tako vroča, da se prične kaditi, vlij eno malo zajemalko polno testa in obračaj ponev z levo roko tako, da se testo enakomerno razlije po vsem dnu. Vse to delaj na robu štedilnika. Šele tedaj, ko je testo lepo razlito, postavi ponev zopet nad plamen. Zraven imej pripravljena olupljena, na listke zrezana jabolka, ki jih takoj po testu enakomerno potresi. Ko je palačinka na spodnji strani porumenela, jo obrni s kakšnim ploščatim predmetom (lopatico) in pazi, da je ne raztrgaš. Ko porumeni še na drugi strani, jo stresi na krožnik in zvij tako, da so jabolka na notranji strani. To ponavljaj, dokler imaš testo. Med tem, ko pečeš, imej palačinke na toplem. Na mizo deni vroče, zato jih delaj tik pred kosilom.

Liza: Kam pa neseš jajca, Polona?

Polona: „Eh, kam — v trgovino, da bom lahko plačala Grudo!“

KAJ POVZROČA GNILOBO

Zelenjavo za prezimovanje spravljamo vedno le ob suhem vremenu. Nikdar pa ne v rosi ali ob vlažnem in deževnem vremenu. Zelenjava, spravljena ob suhem vremenu, se dolgo in dobro drži, mokra in vlažna pa prične kmalu gniti.

● **Zelenjavo**, ki prezimi v kleti, je treba večkrat ali še boljše stalno pregledovati, ter gnile in suhe liste, oziroma rastlino sproti odstraniti.

Praktični nasveti

ZATOHLE IN VLAŽNE KLETI

Tam, kjer imamo kleti slabe, zatohle in v katerih živila gnijejo, jih moramo izžveplati. Vlažne in plesnive stene pa oprášimo z neugašenim apnom, katerega zmeljemo, ozir. zdrobimo v prah. Da se apneni prah bolje prime zidu, ga poprej navlažimo z mokro metlo. Zidna vlaga apno gasi in uniči plesnivost.

RAZKUŽIMO KLETI

Zatohlo klet prav dobro očistimo tudi na ta-le način: Iz kleti odstranimo vsa živila. Okna in vrata pa dobro zapremo in zadelamo. Sredi kleti postavimo glinast lonec, v katerega damo 2 kg soli. Sol polijemo z 1 l žveplene kisline (dobiš v apoteki in trgovini). Nato hitro odidemo iz kleti in vrata dobro zapremo. Plin, ki ga razvija sol in kislina, uniči v kleti vso plesen in smrad. Čez 3 ure odpremo vrata. Predem vstopimo v klet, si zakrijemo nos in usta z vlažnim robcem, nakar odpremo še okna in pustimo, da se klet prezrači. Taka klet je odsej suha in pripravna za shranjevanje vkuhanega sadja, za prezimovanje razne zelenjave ter ostalih živil.

GOJILNA GREDA

Za vzgojitev sadik zgodnje zelenjave ni neobhodno potrebna topla greda, temveč nam prav tako dobro služi gojilna greda. V bistvu je takšna setvena greda le preprosta topla greda, za katero nam pa ni treba okvirja in ne oken s šipami. Že v jeseni si poiščemo v vrtu za to prikladen prostor, ki naj bo čimbolj sončen in zavarovan pred vetrom. Zato gredo poglobimo in krog in krog napravimo zavarovalni okop, oziroma nasip. Najbolje je, da zemljo že jeseni pripravimo. Dobro jo prekopljemo (preštihajmo) in močno pognojimo, da bo dovolj topla. Čez zimo jo pokrijmo s hlevskim gnojem, da prst ne premrzne. Tako čaka do pomladi, ko bomo pričeli s setvijo.

BODI PRI KUHI SNAŽNA!

Pri vsem kuhinjskem delu ti bodi snaga najvažnejša. Zavedaj se, da je na vsaki umazani milijon malih živalic, ki jim pravijo zdravniki bakterije ali bacili. Ti povzročajo razne bolezni. Milo in voda pa sta za nje najhujši sovražnik, ker jih uničujeta. Vsakokrat, predna začneš kuhati, si umij roke z milom. Na glavo deni ruto, da ne bodo lasje padali na vse strani in si priveži še čist predpasnik, namenjen samo za kuhjo. Rok si ne briši v predpasnik. Tako nisi le primerno čista za kuhinjo, ampak napraviš tudi prijeten vtis na svojo okolico.

● **Snaženje moških oblek.** Moško obleko iz boljšega sukna, ki ima masten ovratnik in mastne rokave, očisti s krtačo, ki jo namakaš v tekočini, v kateri je polovica salmijaka (dobiš ga v vsaki trgovini) in čistega špirta. — Nato pa okrtači vso obleko s toplo deževnico.

● **Čiščenje krožnikov.** Če so porcelanasti krožniki rjavo-umazano obdrgnjeni, jih lepo očistiš, če daš na platneno krpico malo soli in limoninega soka in jih s tem obdrgneš. Tako postanejo krožniki zopet beli.

Igralci in igralke — na delo!

Tovariši! Tovarišice! Jesenski čas je tu. Zima je pred durmi. Naše društveno delovanje bomo pomaknili z zelenih polj in travnikov v društvene sobe, v dvorane in domove.

Kakor je bilo naše delovanje pod milim nebom uspešno, naj bo uspešno tudi naše prosvetno delo v zimskih mesecih. Poleg ostalega dela na prosvetnem polju, nas čaka tudi dramatika, oziroma uprizorjanje iger.

Pod rubriko »Kmetški odre« bomo v vseh nadaljnjih številkah »Grude« prinašali primerne gradivo in potrebne smernice za naše društvene odre v priredbi načelnika Zvezinega dramskega odseka, režiserja-diletanta tov. Iva Kuharja in ostalih naših igralcev in igralk. Vsaka primerna snov nam bo dobrodošla. Zato tudi tu sodelujmo vsi!

Razlaga tujih besed

(Nadaljevanje)

Parazit (zajedalka) je neka rastlina, ki se s svojimi koreninami zajé v korenine drugih rastlin in srka hrano, ki so jo te korenine nabrale zase v zemlji. Tudi v človeški družbi poznamo take parazite, ki živijo od tega, kar so si drugi s trudom pridobili. Zlasti kmetškega človeka se držijo razni paraziti, ki ga izkorščujejo ter tako kljub brezdjelju dobro živijo.

Čaršija je srbska, oziroma turška beseda in pomeni trg, kjer se prodaja in kupuje blago. Pomeni pa tudi tiste bogataše, ki imajo velkanske premoženje in zato velik vpliv. Taka čaršija je ponavadi samo v glavnem mestu in napravlja narodu mnogo škode, ker ima navadno vpliv na gospodarstvo, posebno pa na politične razmere v državi.

Ob 100 letnici rojstva Mihe Vošnjaka

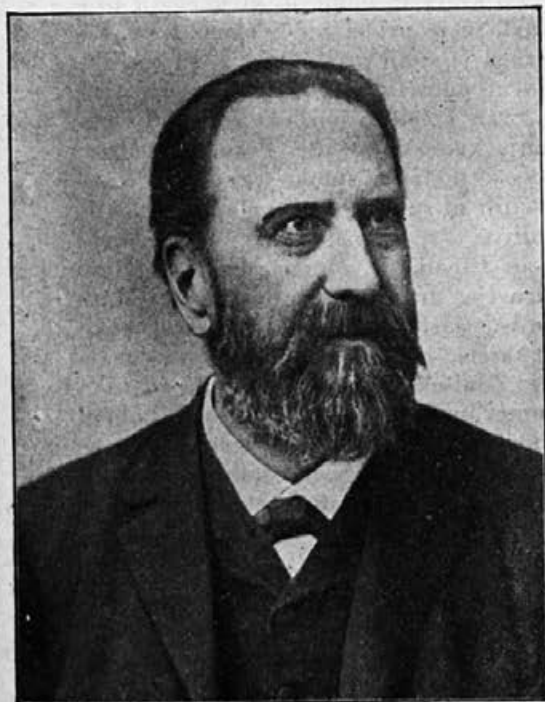
V nedeljo 24. oktobra t. l. se je vršila v Celju, v osrčju Slovenije, veličastna proslava v počastitev 100 letnice rojstva *Mihe Vošnjaka*, ki je bil ustvaritelj slovenskega zadrugištva. Proslava je bila združena s praznovanjem 30 letnega obstoja Zveze slovenskih zadrug v Ljubljani.

Miha Vošnjak, ki nosi upravičeno naziv »oče slovenskega zadrugištva«, se je rodil 18. septembra 1837 v Šoštanjju v Šaleški dolini. V ljudsko šolo je hodil v domačem kraju, nadalje pa je študiral v Celju, Gradcu in končno postal na Dunaju inženjer. Stopil je v železniško službo in je kot železniški inženjer med drugim nadzoroval gradnjo železniške proge Ljubljana-Trst. Radi boleznj je

stopil v pokoj in se l. 1880. naselil v Celju. Tu je začel pospeševati zadrugištvo. L. 1881. je ustanovil »Celjsko posojilnico«. Spoznal je namreč, da bodo Slovenci rešili svojo narodnost le, če bodo gospodarsko samostojni in neodvisni. Saj je bil takrat slovenski človek, posebno kmet, v rokah krutih oderuhov in denarnih mogotcev, kakor je še deloma tu in tam danes zlasti srbski kmet. Z veliko vnemo je pospeševal ustanavljanje posojilnic in l. 1883. ustanovil Zvezo slovenskih posojilnic, kjer so bile vse posojilnice včlanjene, in začel izdajati prvi zadrugiški list »Zadruga«. Iz omenjene zveze je nastala Zadrugiška zveza v Celju (l. 1905.), ki ji je Miha Vošnjak tudi načeloval. L. 1930. se je priključila Zvezi slovenskih zadrug v Ljubljani. Brez dvoma je Miha Vošnjak napravil veliko delo kot začetnik slovenskega zadrugištva. Z gospodarskim napredkom smo se Slovenci kulturno dvignili, v narodnem oziru pa ubranili gotovega propada.

Slavnostni občni zbor

katerega je vodil Zvezin predsednik g. Ivan Pipan, se je vršil v veliki dvorani Celjskega doma. Pročelje dvorane je bilo okrašeno s sliko Mihe Vošnjaka in z zadrugišno zastavo v mavričnih barvah. Slavnostni govor je imel g. dr. Milan Goršek. Za njim je govoril slavljenčev sin dr. Bogumil Vošnjak. Nadalje so govorili zastopnik Zveze nabavljajalnih zadrug državnih uslužbencev g. Miloš Štibler, zastopnik Zveze gospodarskih zadrug v Ljubljani g. Bruno Stare, tajnik Zadrugiš-

Dosedanja Zvezina uprava

Od leve proti desni (sede): Stanko Vrhovec, podpredsednik nadzorstva; Ivan Golja, član nadzorstva; dr. Josip Komljanec, član načelstva; Ivan Pipan, predsednik načelstva; dr. Drago Marušič, podpredsednik načelstva; Matija Goričar, član načelstva. (Stoje): Fran Trček, ravnatelj; Stanko Lenarčič, član načelstva; dr. Josip Zdolšek, član načelstva; Hinko Šumer, član nadzorstva; Ivo Suncin, član načelstva; dr. Milan Gorišek, član načelstva; Dolje Schauer, tajnik

ne zveze v Ljubljani g. Anton Kralj, zastopnik bana g. ing. Podgornik, zastopnik Glavne združne zveze in Zveze hrvatskih kmetijskih zadrug g. ing. Poštič in številni drugi združni organizatorji iz raznih krajev države. Vsi so proslavljali delo velikega pokojnika in čestitali Zvezi slovenskih zadrug k jubileju in velikim uspehom.

Pred zaključkom proslave je bilo odlikovanih okrog 20 najbolj zaslužnih združnikov, izmed katerih delujejo nekateri že po 40 let. Vsi so prejeli za počastitev in spomin krasne diplome.

Kakor iz hvaležnosti in priznanja častimo spomin vseh velikih sinov — tako smo dolžni tudi Mihi Vošnjaku iskreno zahvalo za njegove napore in idealizem pri širjenju združne misli. Samo v združništvu je bodočnost naroda, zato ga pospešujemo z vsemi močmi. Slava spominu Mihe Vošnjaka!

Redni občni zbor

Po kratkem odmoru, ki je sledil proslavi, se je pričel redni občni zbor, katerega je vodil predsednik g. Pipan. Poslovno poročilo je podal ravnatelj Zveze g. Fran Trček in je zlasti pretresal vprašanje kmetijske zaščite. Poročilo nadzorstva je podal g. Stanko Vrhovec. Po poročilih in sprejetju proračuna so sledile volitve. *Izvoljeni so bili:* v načelstvo: Ivan Pipan, dr. Drago Marušič, Milan Mravlje, dr. Leopold Boštjančič, Matija Goričar, dr. Milan Gorišek, Stanko Lenarčič, dr. Josip Komljanec in dr. Josip Zdolšek. V nadzorstvo pa: Hinko Šumer in Vilko Senica. Nato je bil občni zbor zaključen. Po skupnem obedu se je zastopstvo Zveze in ostalih združnih organizacij odpeljalo v Št. Ilj pri Velenju na grob Mihe Vošnjaka, kjer so položili lepe vence.

● **Zadružni zbornik.** Zveza slovenskih zadrug je izdala krasno opremljen Zadružni zbornik, ki vsebuje življenje in delovanje Mihe Vošnjaka, nastanek naših prvih zadrug, 30 letno delovanje Zveze slovenskih zadrug in druge zanimive članke in statistiko. Zbornik krasi slike zaslužnih zadružnikov, zadružnih ustanov in podjetij. Bogato ilustriran Zbornik je na prodaj po Din 30.— v knjigarnah in pri izdajateljici: Zvezi slovenskih zadrug v Ljubljani, Pražakova ulica 11. Vsem, posebno pa zadružnikom, nakup te redke izdaje toplo priporočamo!

DR. JANEZ EV. KREK

Letos septembra je poteklo 20 let, odkar je umrl dr. Janez Evangelist Krek, socialni, kulturni in politični delavec, organizator delavcev in obrtnikov, velik zadružni propagator in organizator. Napisal je več knjig, med drugimi tudi znane »Črne bukve kmetijskega stanca. Ve-

liko delo, ki ga je storil Krek zlasti za delovno ljudstvo in naše narodno osvobodjenje, ga je povzdignilo v vrsto največjih slovenskih mož. Na desni prinašamo njegovo sliko.

Kemal Atatürk, voditelj nove Turčije

Turki so bili včasih znani kot najbolj bojeviti in roparski narod. S svojimi roparskimi pohodi so strahovali velik del Evrope. Tudi našim krajem in ljudem so bili strah in trepet. Ropali so in požigali, morili in vlačili naše ljudi v turško sužnost. O tem pove mnogo zgodovina in tudi med ljudmi je še danes to gorje v svežem spominu. Saj imamo polno znakov iz obrambe proti Turkom. Znani so tabori, obrambni zidovi, številne cerkve z značilnimi spomini. Vsi poznamo tudi narodno igro Miklova Zala, v kateri se nam živo slikajo razmere v tistih časih.

Nov mož — gradi in ustvarja ...

S političnimi spremembami v Evropi leta 1918. so bili Turki potisnjeni v Azijo. Tudi oblast so izgubili v Evropi — tako tudi v Srbiji in Macedoniji. V Turčiji se je izvršil velik preokret. V njej se je pojavil mož, ki je uvidel, da bo za svojo domovino napravil največ, če jo gospodarsko in kulturno dvigne.

Kajti kljub vpadam v druge dežele, je ostala Turčija ena najbolj nazadnjaških držav. Ta mož je bil Kemal paša, ki je s svojo veliko sposobnostjo, široko-poteznostjo in vztrajnostjo izvršil celo vrsto reform (sprememb). Med drugim je odpravil plemiške naslove (paša, aga, beg itd.) in s tem je tudi sam nehal biti paša. Turki so mu za njegove res velike zasluge izbrali dodatni priimek »oče Turkov« in se sedaj imenuje Kemal Atatürk. Nadalje je odpravil mnogoženstvo. Vsak Turek ima lahko le eno ženo kot naši možje. Prepovedal je zakrivanje in pokrivanje žensk s pajčolanami in nošenje fesov (rdečih turških kap). Uvedel je našo pisavo latinico in prepovedal njihovo — arabsko (turško).

... blagostanje in napredek ...

Vso skrb je posvetil izobrazbi Turkov, ki so bili do nedavnega povečini nepismeni. (analfabeti). Na veliko se gradijo razne vrste šol in druge pro-

svetne ustanove. Tudi v gospodarstvu je napravil veliki preokret, da bodo do nedavna brezpravni kmetje, delavci in obrtniki prišli do dostojnejšega življenja. Gradijo se železnice, ceste in vse naprave, ki služijo napredku naroda.

... ter podira zastarelost

Posebno za kmetijski narod se je odločno zavzel in posveča njihovem življenju in procvitu največjo pozornost. Skušaja jih čimprej približati stanju (nivoju) kmetov v naprednih državah. Rad bi jim odpravil še zastarele nazore kakor tudi njihovo okorno obleko ter je za nje uvedel nekako kmetijsko uniformo. Z eno besedo — Turčijo hoče vsestransko preroditi in iz nje napraviti napredno in gospodarsko močno državo brez vplivov zastarelih azijskih nazorov in navad.

*Kemal Atatürk,
predsednik turške republike*

Pri vsem tem se nam zdi, da so Turki prekosili celo nekatere kraje v naši državi. Naši fantje, ki služijo vojake v Bosni, Hercegovini in Macedoniji dobro vedo, kakšne razmere vladajo v teh krajih. Krvna osveta, pokrite ženske, prodajanje in kupovanje nevest, umazanija, nepismenost in splošna gospodarska in kulturna zaostalost so najbolj vidni znaki.

In nas je sram ...

Lahko nas je sram, da v Evropi in celo pri nas v Jugoslaviji obstajajo takšne razmere in da nas bodo prekosili Turki, o katerih smo vedno slišali le najslabše in najstrahotnejše stvari. Da, tudi nam bi bil potreben takšen Kemal, ki bi z jekleno odločnostjo odpravil starokopitnost, umazanijo, zaostalost in druge krivice ter nam ustvaril pogoje za lepše življenje. Dosedaj smo mislili: kar je mogoče v Turčiji, to ni mogoče v Jugoslaviji. Sedaj bomo pa rekli: kar je nemogoče v Turčiji — to je še vedno mogoče v Jugoslaviji.

Pred časom pa je Kemal Atatürk sporočil turški narodni skupščini, da odstopa vse svoje nepremično premoženje svoji državi. To je izzvalo pri Turkih veliko navdušenje. Atatürk je bil spoštovan že prej — to njegovo plemenito dejanje pa je potrdilo brezmejno zaupanje v njega pri vsem narodu.

Žal, da je takšnih voditeljev malo na svetu in razumljivo je, da Kemala Atatürka Turkom skoro zavidamo!

Poroke v naših vrstah

Pred kratkim se je poročila tovarišica Režka Aličeva, uradnica v odvetniški pisarni tov. dr. Mačka v Ljubljani z g. Martinom Selanom, železniškim uradnikom v Ljubljani. Oba novoporočenca sta rojaka iz Notranjih gorc pri Ljubljani. — Nevesta se je ves čas marljivo in požrtvovalno udeleževala v naših mladinskih organizacijah. Bila je dolgoletna tajnica domačega društva v Notranjih gorc, tajnica ljubljanskega pododbora in odbornica Zvezd kmetijskih fantov in deklet. Upamo, da bo naše delo po svojih močeh podpirala tudi v bodoče! — Obema skupaj pa želimo zdravo in srečno bodočnost!

Ljubečna pri Celju. Pred časom se je poročil član tukajšnjega Društva kmetijskih fantov in deklet tovariš Ivan Brecl s tovarišico Faniko Arčan. Ženin je bil večletni član našega društva in se je večkrat pokazal na naših dramatskih odrih kot prav dober igralec. Upamo, da bo še tudi v bodoče pridno podpiral stremljenje našega društva. Novoporočencema želimo v zakonu obilo sreče ter zadovoljstva!

Denar in njegovi sorodniki

(Nadaljevanje)

Ni vse zlato

Prav tako je z zakonom določeno tudi, koliko novčnih edinic, (dinarjev, Lir itd.) se nakuje iz 1 kg, funta itd. čistega zlata ali srebra. To število je *novčna stopa*. Če bi novec kovali iz čistega zlata, bi bil premajhen. Zato zlatu primešamo drugih kovin (baker). Pravimo da legiramo (mešamo). Zmes zlata in na pr. bakra pa se imenuje legira (zmes). Z zakonom je tudi določeno, kakšna je ta legira, koliko ima čistega zlata in koliko primesi. Če je v 1 kg (1 kg = 1000 gramov) zmesi 900 delov zlata in 100 delov bakra, pravimo, da je finoča ali čistina legire 900. Naznačimo takole: $\frac{900}{1000}$ (devetsto tisočink). V Angliji označijo to v karatih. Če rečemo, da je zlato 18 karatno, pomeni to, da pride na 24 delov zmesi 18 delov čistega zlata. Najslabše zlato, ki še lahko pride na trg kot zlato je 14 karatno zlato (na 24 delov zmesi = 14 delov čistega zlata). Ure, prstani, uhani, verižice, zapestnice in podobni okraski so največkrat iz 14 karatnega zlata, ki je torej najslabše. 13 karatno zlato sploh ne velja kot zlato. V Angliji kujejo denar (funte = £) iz standart zlata; standart zlato je 22 karatno.

Tolar Marije Terezije

Ko se denar kuje se lahko dogodi, da nima točno tiste teže, kakor jo zakon predpisuje. Zakon dopušča zelo majhno razliko, ki znaša za zlat novce dve tisočinki procenta. Novce je torej lahko zelo malo težji ali lažji kot določa zakon. Ta razlika se imenuje *kovna toleranca* (tolerirati = trpeti, dopuščati). Če je ta razlika večja, kakor dopušča zakon, se novce ne sme pustiti v promet. Novce se v prometu obrabi in izgubi na teži. Tudi tu je določena meja, do katere se sme obrabiti. To je *prometna toleranca novčne teže*. Novce, ki jo prekorači, (ki se preveč obrabi) se mora

vzeti iz prometa in na novo prekovati. Če hočete v Narodni banki zamenjati zlat cekin, ga stehtajo in vam plačajo zanj le toliko, kolikor tehta.

Kovani novce ne more izgubiti svoje vrednosti, razen če pade vrednost zlatu ali srebru. Zato ni čuda, da so nekateri novci skozi stoletja do danes ohranili svojo vrednost. Omenimo naj tolarje Marije Terezije in Napoleondore (20 zlatih Frs), ki še danes služijo po nekod kot plačilno sredstvo.

Zlata, srebrna in papirnata valuta

Prav često čujemo izraze: zlata valuta, srebrna, dvojna in celo papirnata valuta. O zlati valuti govorimo, če se glavni novce kuje samo iz zlata, novce iz srebra, nikla itd. pa je le drobiž. Glavni novce je tisti, ki ga mora vsakdo vzeti v neomejeni količini in si ga vsakdo lahko pusti nakovati v državni kovnici, če ima zlato.

Če pa se glavni novce kuje iz srebra, govorimo o srebrni valuti.

Starejši ljudje se bodo spomnili, da sta bili v bivši Avstro-Ogrski dve vrsti denarja. Srebrne krone so predstavljale resnično tisto vrednost, ki je bila na njih naznačena, torej so bile glavni novce in ne drobiž. Poleg srebrnih kron pa so bili v prometu razni cekini s popolno zlato vrednostjo. Torej vidimo, da so glavni novce kovali iz dveh kovin — metalov. Taka valuta se imenuje *bimetalistična* (dvokovinska). (bi = dve, metal = kovina). Pri tem naj omenimo, da v prometu ostane le slabši denar (srebrni), ki izrine dobrega.

Če pa je v prometu papirnati denar, ki ga ne moremo zamenjati za zlato, govorimo o papirnati valuti. Tak denar izdaja država sama in je razlika med njim in med bankovci, ki jih izdajajo narodne banke. Narodna banka je obvezna prinositelju vsak čas zamenjati

bankovec za zlato; če izpolni vse zakonske predpise. Ko smo že omenili banknoto (bankovec), naj še pogledamo kako in zakaj je nastala.

Kovani (zlat, srebrn) denar je težak in neroden za promet, posebno če ga je velika količina. V prejšnjih časih, ko je bilo še zelo nevarno potovati radi roparjev, je bilo treba vzeti za prevoz denarja oboroženo spremstvo. To pa je mnogo stalo. Trgovec, ki je kam potoval, je rajši spravil denar v banko, ki je imela shrambo za denar, ki je varna pred ropom in ognjem. Taka shramba se imenuje trezor. Banka mu je izdala potrdilo, da je shranil n. pr. 10.000 funtov (£), ki jih bo izplačala tistemu, ki bo prinesel to potrdilo. Trgovec je dal ta papir svojemu upniku namesto denarja. Ta pa zopet ni takoj dvignil denarja iz banke, temveč je s tem papirjem naprej plačeval.

Banka in bankovec

To potrdilo je predstavljalo zlato, ki je bilo shranjeno v banki. Vsakdo ga je rad vzel v plačilo. Ker pa so taka potrdila (nakaznice na shranjeno blago) iz-

dajale privatne banke, se razume, da je včasih lahko prišlo do zlorab.

Zato je sčasoma država pooblastila omejeno število bank, da so izdajale taka potrdila — nakaznice, ki jih je država proglasila kot plačilno sredstvo, ki ga vsakdo na njenem teritoriju mora vzeti v neomejeni količini. Taka nakaznica na zlato ali drugo vrednost, ki jo izda privatna banka, se imenuje bankovec. Bankovce bi torej lahko izdajale vse banke. Tako jih izdaja tudi Narodna banka. Država pa je z zakonom odredila, da so bankovci Narodne banke zakonsko plačilno sredstvo, in jih torej vsakdo mora vzeti v plačilo, medtem ko bankovec privatnih bank če hočemo, vzamemo, če pa nočemo, pa ne. Pravimo, da so bankovci Narodne banke novčаницe.

Na naših novčanicah po Din 100 piše takole:

Narodna banka Kr. Jugoslavije plača prinesitelju Din 100

v zakonski metalni (zlati) valuti.

Pri nas torej izdaja novčаницe Narodna banka, ki je privatna banka pod državnim nadzorstvom. V Ameriki je takih

Peter Rupar:

Mreža bele groze

Roman

Tinetu je nerodno in komaj čaka, da dekleti odideta svojo pot, ali mesto tega se Skalarjeva oklene Manice, češ:

»Ali greš malo z nama k stojnicam? Saj Tine menda ne bo hud, če nama poš pomagala izbrati kaj primernega za pozdrave —«

»Da bi vaju spak!« se Kvedrov jezi v srcu, z besedo pa prijazno dovoljuje:

»Le pojdi, Manica, le, pa veliko lepih reči nakupite, da bo doma več veselja!«

Manica in Anica se spogledata. Strženova v trenutku razume, da je Kopitarjeva pri Minki že opravila tudi zanjo. Ob misli, da bo morala brez Tineta po svetu, se ji zamegli pred očmi: Nehote in nevede se opoteče, da jo Skalarjeva komaj prestreže.

»Joj, kako me danes zanaša!« skuša Manica prikriti zadrego in slabost. »Ob vsak kamen se spotaknem —«

»Menda še nisi nič jedla?« zaskrbi Tineta. »Kmalu nakupite in pridite potlej v gostilno, bom kar tam počakal.«

Komaj se dekleta nekoliko oddalijo in za silo skrijejo v množici, meni Anica:

»Ali velja, kar sva davi govorili?«

»Saj nisem otrok!« je Manica skoraj užaljena. »Ali ni res, Minka?«

»No, no, Anica se je samo šalila,« meni Skalarjeva. »Kar stopimo, da ne pride kdo za nami!«

V gozdu, kjer sta davi sedeli Manica in Anica, se oglasi Minka:

»Tako. Sem že uredila. Tu imaš svoj del —«

Manica začuti v roki tisočak. Vsa kri ji buši v glavo in bankovec jo teži kakor neznansko breme. Stotero splašenih misli se je hkrati podi po glavi in le

Krepki poganjki zdravega jedra

PISMO IZ PREKMURJA

Delo z organizacijo kmetске mladine v Prekmurju lepo napreduje. Zadnje mesece smo bili pridno na delu. Važen mejnik je bil

*praznik prekmurske kmetске mladine
s tekmo koscev,*

bank več. V Rusiji in Bolgariji pa je Narodna banka popolnoma državna in torej denar izdaja država posredno po Narodni banki.

Narodna banka mora imeti za izdajanje novčanic kritje. Kakšno je to kritje in koliko ga mora biti, določa zakon. O tem bomo govorili, ko si bomo natančneje ogledali našo valuto in našo Narodno banko in jo primerjali z drugimi.

kakor oddaljeno bučanje sliši, ko naroča Skalarjeva:

»Samo previdne moramo biti, da druge ne izvedo. Gospod je naročil Rezi, da ne sme živa duša vedeti, kam smo odrinile. Seveda, nevoščljivost bi nam vse skupaj lahko podrla.«

»Torej med mašo?« se po obeh ozre Anica.

Minka prikima, Strženova pa se zdrzne:

»Kaj bo med mašo?«

»Še vprašaj?!« se zasmije Minka. »Odpeljale se bomo. Drrrr — pa nas ne bo več! To bodo gledali in klicali in iskali. Škoda, ko ne bomo mogle videti teh dolgih, prepadenih obrazov.«

Tovarišice se poredno hihitata, Manici pa skoraj silijo solze v oči, češ:

»Ali že danes? Kar zdaj? Sem mislila...«

»Kaj si mislila?« se ji tovarišici naga-jivo smejeta. »Da trosijo ljudje denar

ki ga je s sodelovanjem tovariških prekmurskih društev organiziralo Društvo kmetских fantov in deklet Črnelavei-Veščica. Za prireditev je vladalo med prekmursko kmetско mladino, pa tudi med starejšimi, veliko zanimanje in navdušenje. To so pokazale že prijave za povorko, ki bi šla od soboškega kolodvora v Črnelavce. Prijavljenih je bilo že deset voz, 46 konjenikov, 308 kolesarjev, ki bi, okrašeni z zveznim praporom, društvenimi zastavami, zelenimi zastavicami, jugoslovanskimi in slovenskimi trobojnicami in napisi, manifestirali Soboti in Prekmurju, kako je danes prekmurska mladina zavedna in dobro organizirana.

Povorka pa je morala iz »višjih« razlogov, katerih še danes ne razumemo, odpasti. Zato smo morali delegata Zveze, predsednika in tovariša Ivana Kronovska in predsednika ptuj-skega pododbora tov. Joška Tomažiča sprejeti bolj po domače, ali kot so nekateri trdili, »po

okrog kar tjavendan kakor veter pleve? Ne bodi no otročja! Taka priložnost je kakor loterija. Še Bog, da smo jo ujele!«

Manico oblije rdečica. Najrajši bi zalučala tisočak rogajočima se tovarišicama v obraz in zbežala k Tinetu, pa mu od konca do kraja povedala vse, čisto vse. Tedaj se umiri Kopitarjeva, kakor da je uganila njene misli.

»Saj Manica še skoraj nič ne ve,« pravi Minki. »Prej ji nisem utegnila toliko pripovedovati.«

»To je seveda kaj drugega,« se zaiskri v Minkinih srnje rjavih očeh. »Torej čisto na kratko, da boš vsaj vedela, kam smo namenjene...«

Hlastno in samo v naglih obrisih pove sedaj Skalarjeva, kako živi tam nekje ob morju, v krajih, kjer je doma samo sonce in večna pomlad, silno imenitna in bogata družina. Neznansko premožni ljudje so to, grofje in celo knezi, ki so ob revoluciji pobegnili iz Rusije in tudi

prekmursko«. Na kolodvor je mogel priti samo odbor. Ostali tovariši in tovarišice so se pridružili »slučajno« šele v mestu, dekleta v naših krojih pa komaj zunaj mesta. Godba nas je sprejela sicer malo pred Črnelavci, toda kljub temu smo bili židane volje že v mestu in smo s pesmijo korakali godbi naproti.

Kljub dežju in ostalim zaprekam se nas je zbralo na zborovalnem prostoru okrog 3000 iz daljnih in bližnjih krajev.

Govorili so tovariši Ivan Kronovšek, Joško Tomažič, Rudi Titan in, Stefan Kovač. Vsi so poudarjali, da imamo samo eno rešitev, to je sloga; sloga kmetске mladine in sloga kmetov in preprostega ljudstva sploh. Gospoda nas ne bo rešila okov, rešiti se moramo sami. Spoznali smo, da imamo na oni strani Mure, med slovensko kmetsko mladino resnične prijatelje in zaveznike, ki imajo iste tlačitelje, iste skrbi in si enako kakor mi, želijo miru, svobode in napredka. Po zborovanju je bila tekma koscev, ki je k uspehu celotne manifestacije mnogo pripomogla.

Prekmurski fantje in dekleta smo organizirali že tudi drugo manifestacijo kmetскеga dela. Za 5. september smo organizirali tekmo koscev na skrajni severni meji v Gornjih Petrovcih. Istega dne je bil skličan »prosvetni tabor« v Soboti, za katerega so nekateri krogi delali veliko propagando in trdili, da ga bo obiskalo

celo nekaj aktivnih ministrov. Ministrów ni bilo. Tekma v Gornjih Petrovcih pa ni bila dovoljena. Novo društvo v Gornjih Petrovcih je bilo kljub vsem neprilikam ustanovljeno in je imelo svoj ustanovni občni zbor v nedeljo, dne 19. septembra t. l.

Občni zbor je vodil tov. Hari, ki je poročal o delu pripravljalnega odbora. Poleg njega sta govorila še zastopnika Društva kmetских fan-tov in deklet Črnelavci-Veščica. Predsednik tovariš Franc Kumin je govoril o potrebi kmet-sko-mladinske organizacije. Predlagal je, da bi prekmurska društva osnovala prekmursko okrožje, v katerem bi bili vsi še trdneje povezani. Tajnik tov. Rudi Titan pa je govoril o kmet-ski miselnosti in vzpodbujal k čim-vztrajnejšemu delu. Izvoljen je bil ta-le odbor: pred-sednik tov. Lucu, podpredsednik tov. Bohar, tajnik tov. Belec, blagajnik tov. Kerčmar in drugi.

rešili svoje bogastvo. Gospod in gospa sta že oba priletna, dva sinova sta tudi ožejena, oba visoki glavi. Edina hči je še samska, ker si menda nihče ne upa prositi za roko tako imenitne gospodične.

V gradu, ki ga je dal sezidati ta bogataš, vlada razkošje kakor v samih nebesih. Sinova s svojima družinama ne živita stalno doma. Zdaj sta v Parizu, zdaj v Londonu, včasih v Ameriki ali kje drugje. Po vsem svetu ju je dosti! In silno dobri so ti ljudje.

»Seveda,« meni vmes Kopitarjeva, »ko so sami okusili dosti hudega! Če so morali bežati z doma, kakopak, s takimi je lahko shajati.«

Minka samo prikima in vneto nadaljuje o prijetnostih, ki jih čakajo. Gospoda iz dolgega časa prireja velike gostije, kamor prihajajo samo izbrani. No, tem imenitnim ljudem bodo kmalu postregle, jim pospravljale po sobah in

kar je še takih malenkosti. Nikoli se jim ne bo treba pariti v pripeki kakor doma na polju, nikoli težko vzdigniti!

Ko je Minka še vsa vrtoglava spričo pravljične bujnosti, ki jo Minka čara prednjo s svojim pripovedovanjem, se zaslisi iz gozda suho pokašljevanje. Strženova se zdrzne in zagleda v bregu — Grivarico.

»Ali ste se prišle hladit?« so lokavo muza zgubana starka. »Saj je še meni postalo v cerkvi le prevročje. Toliko ljudi kakor danes, že ne pomnim, odkar romam semkaj.«

»Skoro ste nas prestrašili, mati Reza,« odvrne Minka za vse tri: »Ali bo že čas?«

»Mislim, da kar lahko zavijete navzdol proti cesti. V cerkvi bo pridiga že pri kraju.«

Manica čuti, kako prodirno jo starka meri s pogledi. Rada bi še kaj vprašala, rada bi se s kom posvetovala, toda vse

Bliža se zimski čas, ko bomo imeli več prilike za delo v društvih. Čaka nas rešitev dveh važnih nalog, in sicer organizacija prekmurskega okrožja in prosvetno-organizatoričen tečaj. Ustanavljanje novih društev kaže, da se prekmurska mladina zaveda svojih nalog in da je nikake nepravilike ne bodo odvrnile od tega, da bi skupno z zavedno slovensko mladino na oni strani Mure ne korakali boljši kmetijski in slovenski bodočnosti nasproti.

● *Mirna peč.* V nedeljo 3. oktobra t. l. je vprizorilo naše Društvo kmetijskih fantov in deklet Golarjevo komedijo »Vdova Rošlinka« pod kozolcem ge. Novljanove. Če malo bolj pogledamo in ocenimo igralce, moramo reči, da so svoje vloge prav dobro podali. Vdova Rošlinka (tov. Š. Medenova) je svojo vlogo odigrala odlično, le v kretnjah je bilo opaziti nekaj hib. Hčerko Manico nam je podala brezhibno tov. Milka Saje in je v polni meri dokazala svojo igralsko sposobnost. Vloga Tončke ni bila v polni meri posrečena. Janez (tov. Kumer) in Balantač (tov. Udovič), sta svoje vloge dobro odigrala. Tudi ostali igralci so svoje vloge rešili dobro, zlasti Tomažin (tov. A. Zajc) in

Jernejc (tov. Osterc). Pastir Tinče je v polni meri pokazal vso svojo hudomušnost. Ako pomislimo, da so skoraj vsi igralci nastopili prvič, moramo reči, da so dosegli popolen uspeh. Tudi so celo delo režisirali fantje sami (tovariša Osterc in Koštal).

Obisk je bil kljub protiaGITaciji nasprotnikov izredno lep. Društvo pa je doseglo sijajno moralno zmago.

Jič.

Prišla bo zima — z njo pa mraz
za suknjo (in za »Grudo«) je plačila čas!

Našim odrom

Dramatični odseki. Za uprizoritev priporočamo nove ljudske igre: »Tlačani«, »Za Grunte in »Črna žena«, katere so po svoji vsebini zelo primerne in hvaležne zlasti za kmetške odre. Navedene igre morete naročiti le na naslov: *Redenšek Ivan, Domžale.*

to ji je prišlo tako nenadoma, da ji je čisto uklonilo voljo in jo spravilo ob moč. Kakor omotična se ozira okrog. Roke so ji odveč in noge se ji šibijo. Ko jo Anica prime za roko, se zdrzne, češ:

»Ali se ne bomo nič poslovile?«

»Pa si res nerodna! Kdo neki misliš, da bo poslušal zdaj tisto stokanje in javkanje!« jo zavrne Minka. Strženova pa:

»Vsaj nekaj perila bi bilo treba s seboj in malo obleke?«

»Prav res: v takem bogastvu jim manjka samo še naših cunj!« poredno zafrkne Anica, medtem ko Grivarica že maha:

»Srečno pot torej in kmalu kaj pišite, dekleta!«

Manica občuti, kakor da drvi z njo nevreden val, ko jo primeta Minka in Kopitvarjeva za roke ter odhitita z njo navzdol proti cesti. Zdi se ji, da ji vejevje, ki jo z listi med potom boža po razgretih licih, šepeče: »Nikar!«

V odgovor svarilu pravi tovarišicama:

»Ali se tako mudi? Jaz že komaj lovim sapo.«

»Saj bomo potlej lahko počivale!« poskoči črnolasa Anica in še bolj pospeši korak.

VI

»Kam se je pa danes vtaknila Manica?« se je po maši lotila Kvedrova Lenka brata, ki se je kakor kup nesreče potikal okrog cerkve in oprezoval med ljudmi.

»Saj nisem njen varuh!« je nejevoljno odvrnil Tine in zavil v gostilno, da bi se umaknil sestri.

»Danes je pa kakor osat,« je neprijetno občelo Lenko, ki je nato z ugodjem ugibala, če se nista Manica in Tine morda sporekla. Dolga ljubezen — je premišljevala — je vselej bolezen! Sicer je pa morda čisto prav. Saj ona tudi nima

Za prosti čas, naj pride smeh v vas

ČLOVEKOLJUBNOST

Časopisi so poročali: »Japonska je zopet pokazala svojo veliko človekoljubnost z objavo, da bo Nanking (kitajsko mesto) porušila do tal. Da ni človekoljubna, bi ga porušila, ne da bi to vnaprej objavila.

SAMO POLETI

Tujec pride v Dolgo vas ves premočen. Nevoljen vpraša Gorjanca: »Kaj pri vas vse leto dežuje?«

Gorjanec: »Ne. Dežuje samo poleti, pozimi pa sneži.«

IZPRED SODIŠČA

Sodnik: »No, Smrkač, kje stanujete?«

Smrkač: »Nikjer.«

Sodnik: »Pa vi Zehač?«

Zehač: »Jaz sem pa njegov sosed.«

UKANIL JIH JE

Njega dne je Ribničan tovoril suho robo po Trstu. Ko je vse prodal, je nakupil kave, sladkorja in drugih drobnarij, da ne bi prišel prazen domov. Na meji ga ustavijo finančarji in zahtevajo, naj plača carino.

fanta in vendar lahko živi. Če človek pridno dela dan za dnem, se mu kaj malo ljubi uganjati neumnosti.

Kljub takemu starikavemu modrovanju ni obrnila hrbta dalmatinskemu krošnjarju, ki ji je začel ponujati dišave in vonjave, pomade in lepotila, pa milo, ki zanesljivo prežene pege. Kar zaiskrilo se ji je v očeh, češ:

»Ali res pomaga?«

Dalmatinec je prisegel pri samem Bogu in materi božji ter našteval, koliko deklet mu je že hvaležnih za tako milo. Teden, največ dva, pa ni sledu o pegah. Kakor lilija in zrela črešnja bo polt in ni vrag, še topli se bodo fantje za tako dekle!

Lenka si je pogladila rjasto rjave lase s čela in si potegnila ruto bolj na obraz, kakor da se hoče skriti. Hitro je nabrala vsega, kar naj bi popravilo pegasto kožo, in se vrnila v cerkev. Upala je, da bo med romarji tudi Kolarjev Jože, ki ga

Ribničan pa zareži nanje: »Ti kruote črne, jest sem že vse plačou, če ne verjamete, pa pejte u Trst prašat!«

Ko ga nikakor ne pripravijo, da bi plačal, mu vzamejo osla. Takrat se pa Ribničan razjezi in udari po mizi: »Če mi prec ne daste osla nezaj, buom nekaj nerjedu (naredil), k' se vam še ne sanja!«

Zraven je tako grdo gledal, da so se ga prestrašili in mu vrnili osla.

Ko je odhajal, se eden ojunači in ga vpraša: »Kaj bi pa naredili, če ne bi dobili osla nazaj?«

»I, kaj bi nerjedu, družga b' si küpu!«

DOBER RECEPT

K zdravniku pride gospod Okornež in ga prosi za nasvet, kako bi se rešil debeline.

Zdravnik mu napiše recept: »Živite s kovačem na dan in tega kovača si sami prislužite!«

SAMO ZA MIR

Sodnik: »Vi Štihar ste bili pri tepežu najhujši!«

Štihar: »Gospod sodnik, jaz sem hotel samo mir napraviti!«

je natiroma že dolgo rada videla, zato je bila pa ves čas slabe volje, ko je spoznala, da se ji želja ni izpolnila.

Popoldne, ko so se podlomske romarji jeli odpravljati na vlak, je bilo med njimi kakor v osjem gnezdu.

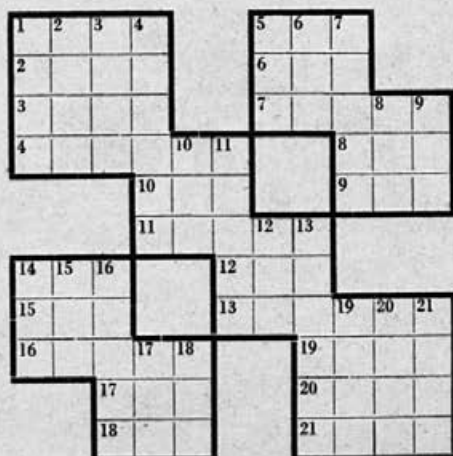
»Kje je vendar Strženova?« so spraševali fantje.

»Pa Skalarjeve tudi ni od nikoder!«

»In Anica se nam je izgubila,« je stokala drobna Dragarjeva Pepca, tenka plavalaska, ki je bila silno navezana na Kopitarjevo.

»Nebeški sprevodnik, kje so dekleta?« je iz gruče ponagajal kuštrav fant, Tinčov vrstnik, rogovilež Štefuc, ki je večino svojega življenja preživel kot tesač in drvar po gozdech ter je le poredkoma prihajal v Prelom. Zadnjih nekaj tednov, odkar je bil doma, se je ogrel za Kopitarjevo Anico in ga je zdaj posebno jezilo, ker tudi te ni bilo od nikoder.

(Dalje prihodnjé)

VODORAVNO IN NAVPIČNO:

1. gliva, 2. domača žival, 3. prekop v Podonavju, 4. vrsta jabolk, 5. vrsta jelenov, 6. osebni zaimek, 7. svetopisemski oseba, 8. števnik, 9. poljska rastlina, 10. mesto na Finskem, 11. ptič, 12. del obraza, 13. evropska prestolnica, 14. poljska rastlina, 15. žensko ime, 16. nahod, 17. mesto v Podonavju, 18. otok na Jadranu, 19. vek, 20. žuželka, 21. žensko ime.

Rešitve pošljite do 15. novembra t. l. uredništvu. Dva izžrebana rešilca prejmeta nagrado.

RIBNISKA OHCET

Ono leto pred pustom se je Ribničan oženil. Pripravili so imenitno ohcet. Ko ga je pozneje nekdo vprašal, če je bilo kaj »lušno« na ohceti, se je pohvalil:

»Lušnu pa lušnu! Toku nej blu že od takrat, odkar smo prašiča klali, klali nejsmo pa že sedem lejt, prej pa tūdi še nkuli!«

»Kaj ste pa jedli,« ga vpraša prijatelj.

»Jegli smo pa: kūhan krampjer, zebejlen krampjer, zeroštan krampjer, v oblicah krampjer, pečen krampjer, tak krampjer, pa še drgačen krampjer! Potlej smo pa jegli: zekūhanu mlejku, frišnu mlejku, kislū mlejku, lepu mlejku, posnetu mlejku, taku mlejku, pa še drgačinu mlejku!«

POČASEN STRUP

Zdravnik: »Vi pijete mnogo kave!«

Ropotarka: »To pa, gospod doktor!«

Zdravnik: »Zelo grešite, kava je počasen strup.«

Ropotarka: »E, že sama vidim, da je počasen, ker pijem kavo že 72 let!«

MREŽA

Učitelj: »No, Tonček, kako se napravi mreža?«

Tonček: »Čisto lahko, vzamemo vse polno lukenj, potlej jih pa skupaj zvežemo, pa je mreža gotova!«

DOBRA GARANCIJA

Trgovec: »Rekel sem vam že, gospod Mehur, da vam nič več ne dam na upanje.«

Mehur: »Saj jaz tudi nič ne kupujem, pač pa tale možakar, ki je prišel z menoj.«

Trgovec: »Jaz gospoda ne poznam, ne morem dati brez denarja.«

Mehur: »E, saj bom jaz jamčil zanj!«

PRIMERNA SLUŽBA

Ravnatelj Štefuc, ki ga je prosil za službo: »Žal mi je, toda vi niste sposobni za nočnega čuvaja. Rabim nekoga, ki bi bil vse noči na oprezu.«

Štefuc: »Če je pa tako, bi vam pa priporočil mojo ženo!«

Šivalni stroji »Köhler«
so veselje vsake hiše

Na ugodna odplačila

Nova trgovina

LJUBLJANA, TYRŠEVA 36

Kmetski hranilni in posojilni dom

Telefon številka 28-47 **VLJUBLJANI** Brzojavi: »Kmetskidom«

reg. zadr. z neomejeno zavezo

Tavčarjeva ulica 1

Račun poštne hranilnice številka 14.257

RAČUN PRI NARODNI BANKI

N o v e v l o g e
vsak čas razpoložljive obrestuje
po 4% do 5%.

Za vse vloge nudi popolno varnost
Otvorja tekoče račune

Eskontuje menice

Daje kratkoročna posojila

Izvršuje ostale denarne posle

Zaupajte denar domačemu zavodu!